

Доц. д-р Димитър Павлов: Трябва да има частни музеи

2008-10-22 21:41:55

Доц. д-р Димитър Павлов. Снимка: авторът

Доц. д-р Димитър Павлов е директор на Националния музей на МВР. Тук той коментира проекто-закона за културно-историческото наследство, който предизвика много спорове, заради хипотезата да се узаконят ли частните колекции или не. Интервюто е взето при откриване на изложба с конфискувани антики в Харманли тази седмица.

- Г-н Павлов, на практика в България има няколко големи частни колекции с антики - говорим за Васил Божков, Димитър Иванов и др. Те съществуват. Трябва ли да се конфискуват? Трябва ли да останат техни?

- Ето големия проблем, свързан с подобни колекции, който така раздвоява общественото мнение, не само това на специалистите, при направата на закона. Първото мнение е, че тези колекции, понеже те са придобити по незначителни пътища, трябва да бъдат иззети. Второто мнение обаче, на противниците, е, че трябва да бъдат узаконени. И следващият проблем е този за официалните частни колекции, с всички произтичащи от това положение права. Аз по-скоро мисля, че трябва да се вземе решение по средата, защото никой от частните колекционери, с много малки изключения, не може в цялост да докаже дали е спазена законността при формирането на тези колекции. А този аргумент, че частните колекционери спасяват от иманярите това, което те са опитали да продадат на Запад, аз мисля, че това не е достатъчно основание.

- А тези колекции в Британския музей, в Германия, те са също по някакъв начин заграбени от Египет, от Индия, Гърция. Сега ние не правим ли това нещо, което те са го направили преди години?

- Безспорно! Ние вървим по собствен път, само че тези държави, за които стана дума, са го направили преди около 150 години, като са разграбили богатствата на Вавилон, на Древен Египет, Сирия и т.н., и после по нелегални пътища са ги закарали в Британския музей, в музея в Германия и др. В това отношение може да се посочи класическият пример с известния бюст на Нефертити, към който Египет проявява изключително силно желание да бъде върнат (б. р. - той е в германски музей). И обратно, силното противодействие на германската страна, която изтъква какви ли не мотиви, само и само да не върне бюста. Но това е също форма на кражба, която е инкриминирана, при това от законодателството в областта на културно-историческото наследство.

- Вече сме в ЕС. Как трябва да се синхронизира нашето законодателство с европейското? Ние трябва да имаме някакво легално взаимодействие, защото отук се изнасят монети, продават се в Германия, а това може да стане и тук, от което съответно може да спечели и държавата.

- Моето лично мнение е, че това може да се реши, като се приеме една формула, която води до легализиране на тези музейни сбирки, до изготвянето на каталози за тях, което означава, че те се появяват на бял свят. Едва тогава те могат да тръгнат по пътя, за който говорите. Да тръгнат по аукционите, но в България, по галериите. Да тръгнат по един път, по който всеки може да ги види. Докато сега, знаете, по-голямата част са в големите колекционери, но те съвсем не са само

тези. Предполага се, че в България има около 40 000, малки, големи, или по-малки сбирки, но повечето от тях са неизвестни, дори за специализираните органи - полиция, съд, прокуратура.

- Не ми е ясно как може да стане това нещо?

- Безспорно трябва да се реши този въпрос. По-важното в случая е, че тези, които са работели по закона и го поставят за обсъждане в НС, ми се струва, че не знаят какво точно би трябвало да подготвят. Затова този закон среща противодействие от всички възможни страни.

- Какво е вашето обяснение за колекцията на Димитър Иванов, който преди години беше от Държавна сигурност и се занимаваше точно с това? И в момента има една от най-добрите колекции (б. р. - колекцията на Димитър Иванов е изложена в Археологическия музей в София). А от друг негов колега - Кирил Христосков иманярите непрекъснато се оплакват, че ги рекетира. Сега и двамата говорят за узаконяване?

- Аз не мога да кажа как и по какъв начин той се е сдобил с колекцията и как я е формирал, но във всички случаи си мисля, че той е имал възможност да контактува с тези, които са притежатели, по точно са намирали подобни предмети. Той или ги е изкупувал, или са му подарени, за да се формира тази колекция. Вероятно той може по законен път да докаже, че примерно тази монета, тази статуетка или този артефакт го е закупил по законен път. Не отричам това да съществува. Тук става въпрос за по-голямата част от неговата колекция, така както е при Васил Божков, така като е при много други колеги - колекционери, знайни и незнайни.

- Разказаха ми за един американски модел, не знам дали съм разбрал правилно - колекцията е частна собственост до момента на смъртта на притежателя ѝ, след това става държавна? Има ли такава неща?

- Не съм чул за подобно нещо в Щатите, но знам, че този въпрос американците са го решили много отдавна. Известният Пол Гети още преди много десетилетия е създавал един музей, наречен "Пол Гети". В него всички богатства са узаконени, но те са само и единствено притежание на този музей. Този музей е създаден от фондация, която го управлява. Има филиали и в чужбина. Аз съм влизал в такъв, който представлява един дворец във Венеция. Той е закупен от Пол Гети и в него има такива богатства, за които хората могат да си мечтаят.

- Аз съм виждал монета, намерена в нашия край, после я гледам в каталога на еди-кой си аукцион. Как ги узаконяват тези неща?

- При подобни случаи на Запад, когато са без сертификат, означава, че тази монета е незаконна. Но не искам да кажа, че двете най-големи аукционни къщи - "Сотбис" и "Кристис" са идеални в това отношение, защото аз ще ви дам пример с известния проблем с чиниите, които са предмет на голям форум между България и Гърция (б. р. - става дума за сребърни съдове от римско време, изнесени от България). И те се появили в "Сотбис". Нима там не знаеха, че тези чинии попадат по незаконен път там? Те знаеха, но се надяваха, че няма да се вдигне никакъв шум, те ще успеят да ги разиграят на аукцион. Понеже те са изключително голяма рядкост и с тях могат да спечелят не големи пари, а огромни пари. Така че, не всичко при тях е чисто. Вие си спомнете, че преди година-две се завихриха едни големи скандали, точно по подобен проблем, в двете големи аукционни къщи "Сотбис" и "Кристис". И там, доколкото си спомням цялото ръководство на американския клон на "Сотбис", беше изхвърлено, дори нещата стигнаха до затвор.

- Вие сте специалист по музейно дело. Какво е неговото състояние в момента?

- Българското музейно дело за съжаление е застинало в периода на ранното Възраждане. Някои мои колеги казват, че тази формулировка е твърде смела. Аз смятам, че изобщо не е така. За съжаление, то отговаря на действителността. Говоря за манталитета на гилдията, за начина на мислене, за липсата на една положителна агресивност и настъпателност. Защо? Причините не са много. Първо, защото музеите са хвърлени на общините, и в това си положение те са зависими от съответния Общински съвет. Ами представете си, че един много добър кмет е технически специалист, и когато стигне до проблема - исторически музей, археологически музей, той винаги може да каже, че нещата идват от неговото неразбиране и да предопредели решаването на един или друг проблем с тези музеи, тоест те са в периферията на неговото внимание. Тогава моите колеги какво правят - те притихват, защото зависят като заплащане, като субсидия от общината и не правят нищо. Не се опитват сами да търсят пари, не създават структури, които да подпомагат дейността на музея. Те разсъждават тясно, само в рамките на проблема, на своето пространство.

- За това нямат ли вина от Министерството на културата?

- Да, за съжаление, изключително голяма е вината на Министерството на културата, което би потупало рамото на всеки един от моите колеги, който има мнение, но няма претенции за финансови помощи към тях. Тогава министерството му казва "Браво! Вие много добре си гледате работата! Още повече, че не искате пари." Аз мисля, че това не е държавнически добро решение. Не може едно Министерство на културата да обърне гръб на една такава важна част от живота на нашето общество. Защото всички знаем, че в училищата, в музеите, все още е запазена частица от националния ни дух. Там ние можем да се заредим, колкото и това да звучи наивно в днешната епоха, с малко патриотизъм и национализъм, защото аз не мисля, че това е мръсна дума. Тъй като достатъчно е да погледнем някои големи нации в Европа, като например французите.

- Трябва ли да има частни музеи?

- Трябва да има, още повече, защото обстановката, тенденциите в тяхното цялостно развитие са подходящи. Има хора, готови да инвестират пари, да създадат свой частен музей в едно или друго направление - етнография, археология, история и т.н., като хубавото при тях е, че не поставят на първо място финансовата изява. Мисля, че точно държавата трябва да подкрепя такива инициативи.